

The provided section is part of the chapter “Translation as Intercultural Dialogue: Intertextuality and Cultural Content in Lithuanian Literature Translated into French”

2. Grožinės lietuvių literatūros pažinimas Prancūzijoje

Surinkus informaciją apie lietuvių literatūros kūrinių vertimus į prancūzų kalbą ir lietuvių autorių kūrybos apžvalgas, paaiškėjo, kad išsamiausiai prancūzų skaitytojus su lietuvių literatūra yra supažindinusi Paryžiuje gyvenusi Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėja, literatūros kritikė, vertėja Ugnė Karvelis. Ji pristatė lietuvių literatūrą keliuose savo darbuose: 1998 metais publikuotame leidinyje *La littérature lituanienne* [Lietuvių literatūra], 1992 metais išleistos lietuvių poezijos vertimų rinktinės *Poésie 92. Revue bimestrielle de la poésie d'aujourd'hui* [Poezija 92. Šiuolaikinės poezijos dvimėnesinis žurnalas] įžangoje, 2003 metų *Cahiers Litvaniens* [Lietuviškų sąsiuviniių] numeryje ir kitur. Minėtame 1998 metų leidinyje Ugnė Karvelis detalai aptarė lietuvių literatūros ištakas – dainuojamąjį ir pasakojamąjį folklorą, istorinius ir kultūrinius lietuvių literatūros kontekstus ir lietuvių literatūros raidą nuo pat pirmosios Martyno Mažvydo lietuviškos knygos 1547 metais iki šių dienų. Knygoje *La littérature lituanienne* Ugnė Karvelis nagrinėjo žymių lietuvių autorių (Kristijono Donelaičio, Antano Baranausko, Žemaitės, Vinco Mykolaičio-Putino, Jurgos Ivanauskaitės, Tomo Venclovos, Sauliaus Tomo Kondroto, Ričardo Gavelio ir kt.) kūrybos bruožus, analizavo atskirų kūrinių literatūrinę vertę ir sąsajas su kitų Europos šalių autorių kūryba.

Apie šiuolaikinę lietuvių novelistiką ir kai kurių autorių (Antano Škėmos, Mariaus Katiliškio, Marko Zingerio ir kt.) kūrybos bruožus prancūzų skaitytojams yra rašiusi literatūrologė Loreta Mačianskaitė.ⁱ Dabartinės lietuvių dramaturgijos ypatumus, tiksliau Sigitto Parulskio, Mariaus Ivaškevičiaus dramatinę kūrybą, prancūzų skaitytojams yra pristačiusi teatrologė Ina Pukelytė,ⁱⁱ atskirų lietuvių poetų ir prozininkų kūrybą yra aptarę Strasbūre (Strasbourg, Prancūzija) leidžiamo periodinio kasmetinio *Cahiers Litvaniens* leidinio straipsnių autoriai (2001 metais Aldona Ruseckaitė rašė apie Maironio poeziją, o 2008 metų leidinyje pristatė K. Donelaičio kūrybą; 2005 metų numeryje Laimantas Jonušys išsamiai aptarė naujausią lietuvių prozą; 2013 metų numeryje Janine Kohler analizavo Oscar Milosz kūrybos ypatumus; ir kt.). Būtina paminėti ir lietuvių kilmės prancūzų semiotiko Algirdo Juliaus Greimo 1985 metais išleistą lietuvių mitologijos studiją *Des dieux et des hommes* [Apie dievus ir žmones], kurioje autorius analizavo pagonybės laikų lietuvių mitologines reikšmes ir jų struktūras. Prie lietuviškų pasakų sklaidos Prancūzijoje nemažai yra prisidėjęs lietuvių kilmės prancūzų poetas Oscar Milosz, kuris parengė ir išleido du lietuviškų

pasakų rinkinius prancūzų kalba: *Contes et Fabliaux de la vieille Lituanie* [Senosios Lietuvos pasakos ir pasakojimai], kuriuos publikavo 1930 metais, ir *Contes lituaniens de ma Mère l'Oye* [Mano motušės lietuviškos pasakos] – 1938 metais. Nors ir negausūs, bet visi šie lietuvių literatūros kritikos, mitologijos, folkloro ir kultūros studijų darbai leido prancūzų skaitytojams ir prancūzakalbiams lietuvių literatūros vertėjams geriau susipažinti su lietuvių kultūra ir grožine literatūra.

Prie lietuvių kultūros sklaidos Prancūzijoje ir kitose frankofoniškose šalyse labai prisidėjo grožinės lietuvių literatūros vertimai. Lietuvių autorių kūrinių vertimo į prancūzų kalbą panoramą puikiai atskleidžia *Cahiers Lituaniens* vyriausiojo redaktoriaus Philippe Edel sudarytas vertimų sąrašasⁱⁱⁱ, kuriame redaktorius suregistravo visus lietuvių literatūros kūrinių vertimus į prancūzų kalbą ir prancūzų kalba rašytus lietuvių autorių kūrinius, kurie apima aštuoniasdešimt dviejų metų laikotarpį, t. y. nuo 1927 metais Juozo Tysliavos prancūzų kalba parašyto eilėraščių rinkinio *Coupe de vents* [Vėjų taurė] iki 2009 metų paskutinio redaktoriui žinomo vertimo į prancūzų kalbą. Kitus, nuo 2009 iki 2017 metų publikuotus vertimus į prancūzų kalbą, surinko šio tyrimo autorė prof. dr. Aurelija Leonavičienė. Apibendrinus visus surinktus duomenis paaiškėjo, kad nuo pirmųjų vertimų į prancūzų kalbą, įtrauktų į Philippe Edel sąrašą, iki 2017 metų iš viso buvo publikuota per 139 lietuvių literatūros kūrinių vertimų į prancūzų kalbą, iš kurių daugiausia buvo versta nuo 1990 iki 2017 metų, t. y. nuo tada, kai Lietuva antrą kartą tapo nepriklausoma valstybe. Paminėtina ir tai, kad 2004 metais Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą ir atsiradus būtinybei plačiau skleisti savo kultūrą už valstybės ribų, labai suintensyvėjo grožinės lietuvių literatūros vertimų į įvairias Europos šalių kalbas, taip pat ir į prancūzų kalbą. Remiantis gautais vertimų kiekybinės analizės duomenimis, galima teigti, kad per pastaruosius dvidešimt septynerius metus, t. y. nuo 1990 iki 2017 metų, iš lietuvių kalbos į prancūzų kalbą buvo išversta per 127 įvairių žanrų grožinės literatūros kūrinių. Šio laikotarpio lietuvių literatūros tekstų vertimai į prancūzų kalbą laikytini patys gausiausi ir sudaro apie 91% visų žinomų vertimų į prancūzų kalbą. Turint omenyje, kad paskutiniųjų dvidešimt septynerių metų grožinės lietuvių literatūros kūrinių vertimų į prancūzų kalbą kiekis yra didžiausias ir jų apimtis, kaip buvo minėta straipsnio įvade, yra reprezentatyvi atliekamo tyrimo tikslui įgyvendinti, analizuojant grožinės lietuvių literatūros intertekstinių reikšmių vertimą šiame tyrime bus remiamasi būtent šio laikotarpio vertimais.

Norint išnagrinėti tiriamojo reiškinių – intertekstinių reikšmių – raišką, vertimo sprendimus ir vyraujančias šių reikšmių vertimo tendencijas, visų pirma tikslinga apsibrėžti, kaip šiame tyrime

traktuojama intertekstinė reikšmė ir kokio teorinio ir metodologinio požiūrio laikomasi tiriant šių reikšmių vertimą.

ⁱ Loreta Mačianskaitė, 'Sous une autre latitude'. *Des âmes dans le brouillard, Anthologie de nouvelles lituaniennes contemporaines*, ed. Loreta Mačianskaitė, (Caen: Presses universitaires de Caen, 2003), 7-19.

ⁱⁱ Ina Pukelytė, 'Le théâtre lituanien contemporain'. *Deux dramaturges lituaniens*. Trans. Akvilė Melkūnaite and Laurent Muhleisen (Caen: Presses universitaires de Caen, 2003), 7-13.

ⁱⁱⁱ *Poètes et écrivains lituaniens publiés en français*. Index bibliographique réalisé et mis à jour par Philippe Edel. Viewed 11 July 2017, <http://www.cahiers-lituniens.org/ecrivains.pdf>